

УДК 330.214+664.761 (477)

СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ БОРОШНОМЕЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

STRATEGIC VECTOR OF UKRAINIAN MARKET OF FLOUR MILLER PRODUCTS DEVELOPMENT

Нікішина О.В.
Olga Nikishina

Визначено тенденції, економічні проблеми та протиріччя розвитку державного ринку борошна. Обґрунтовано стратегічний вектор розвитку борошняного ринку в контексті активізації відтворювальної функції інтегрованих ринків хлібопродуктів

Постановка проблеми. В умовах розгортання світової продовольчої кризи особливої актуальності набуває завдання реформування стратегії розвитку внутрішнього борошняного ринку, як соціально орієнтованого ринку країни у відповідності до ключових пріоритетів національної продовольчої політики. Практика свідчить, що вектори державного впливу концентруються переважно на адміністративному ціноутворенні, оминаючи актуальні питання відновлення внутрішнього попиту на борошно та стимулювання його експорту. На сьогодні обсяги експорту борошна складають близько 1 % зернового експорту, а доходність зовнішніх поставок продукту зернопереробки не тільки нижча за надприбуткову діяльність зерноекспортерів, але й рентабельності внутрішніх поставок. Подолання сировинної орієнтації українського агроекспорту та непропорційності міжсекторного розподілу доходів обумовлює необхідність обґрунтування пріоритетів та стратегічних орієнтирів розвитку борошняного ринку в контексті активізації відтворювальної функції внутрішніх ринків зернових продуктів.

Аналіз досягнень та публікацій. Питання точкового аналізу тенденцій та головних параметрів розвитку українського ринку борошна висвітлено в працях Відоменко І.О., Ганганова В. М., Кузнецової І.О., Черненка С.О., Шелест Н.О. та ін. дослідників. Однак в існуючих публікаціях, сконцентрованих, як правило, на маркетинговому аналізі ринку, не просліджується взаємозв'язок між результатами аналізу та методами державного цілеспрямованого регулювання, обґрунтуванням соціально-економічних пріоритетів і стратегії розвитку борошняного ринку, що визначило актуальність і напрямок даного дослідження.

Мета статті — обґрунтування стратегічного вектору розвитку державного ринку борошномельної продукції — окреслила низку завдань:

- ідентифікація релевантного ринку;
- визначення головних економічних проблем розвитку вітчизняних борошномельних підприємств;

- обґрунтування ключових напрямів стратегії розвитку українського ринку борошна у відповідності до пріоритетів національної продовольчої політики;
- аналіз результатів прогнозного експерименту щодо нарощування обсягу борошномельного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідентифікація ринку, що є першим етапом аналізу будь-якого ринку, передбачає визначення його структури, суб'єктів, ємності, ступеня відкритості відносно міжнародної торгівлі (СВР), територіальних, товарних та часових меж [1].

Відповідно до теорії відтворювального циклу та методології секторного аналізу товарних ринків [2], структуру українського ринку борошна можна представити як сукупність сировинного, виробничого, інфраструктурного та споживчого секторів (рис. 1).

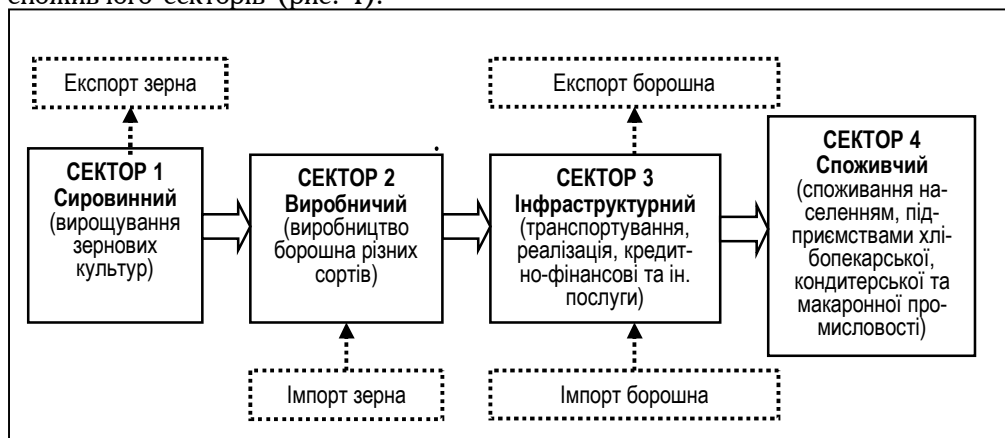

Рис. 1. Секторна структура внутрішнього ринку борошна

Внутрішній борошняний ринок є повним чотирьохсекторним ринком, тобто ринком із зрівноваженим балансом міжсекторного виробництва, коли товар виробляється із власної сировини (сектор 1) і майже повністю споживається на внутрішньому ринку (сектор 4). Водночас борошняний ринок належить до категорії інтегрованих ринків, оскільки борошно, крім кінцевого споживання, слугує сировиною для підприємств хлібопекарської, кондитерської та макаронної промисловості (див. рис. 1). Саме розвиток інтегрованих товарних ринків із повним відтворювальним циклом є найбільш вигідним для держави, необхідною передумовою її сталого економічного зростання.

Важливою характеристикою будь-якого товарного ринку є його ємність та СВР щодо міжнародної торгівлі. Ємність державного ринку борошна складала в 2010/11 маркетингових роках (МР) 3442 тис. тонн, зменшившись порівняно з 2005/06 МР на 5,4 % за рахунок стрімкого зростання (в 2,7 рази) експортних товаропотоків борошна (таблиця 1). При цьому показник СВР склав всього 0,7 %, що свідчить про вкрай низьку залежність борошняного ринку від імпорту товару.

За Методикою визначення монопольного становища суб'єктів господарю-

вання на ринку [4], ринок борошна за сукупністю ознак, що визначають його територіальні межі, можна віднести до категорії державних ринків; правильність такого висновку підтверджує значення показника СВР щодо міжнародної торгівлі (СВР < 40%) (таблиця 1).

Таблиця 1

Ємність і ступінь відкритості ринку борошна, тис. т *

Показники	Маркетингові роки (МР)						+, – (%)
	2005 / 2006	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	
1. Виробництво (з дооцінкою експертів ІА «АПК-Інформ»)	3637	3538	3755	3705	3580	3500	-3,8
2. Імпорт	22	17	46	5	7	24	9,1
3. Експорт	22	16	227	227	122	82	в 2,7 р.
4. Ємність ринку (1+2-3)	3637	3539	3574	3483	3465	3442	-5,4
5. СВР, % (2/4)	0,61	0,48	1,29	0,14	0,20	0,70	—

* – розраховано за даними аналітичних видань [3]

Товарні межі ринку можуть варіювати в залежності від мети дослідження, обсягу інформаційної бази тощо. В статистичній звітності використовується видова диференціація борошна (борошно пшеничне, пшенично-житнє, борошно із інших злакових культур, крім пшениці); водночас у державних стандартах у залежності від якісних показників борошна наводиться більш детальна його класифікація (зокрема, пшеничне борошно вищого, першого, другого сортів, крупчатка та борошно обдирне). У структурі виробництва борошна 92,4% припадає на пшеничне борошно, 6,9 % – на житнє і близько 0,7 % на інші його види [3]. Часові межі державного борошняного ринку складають один рік.

На внутрішньому ринку борошна працює близько 600 промислових підприємств, з яких 10 – великі підприємства, що виробляють від 50 тис.т. борошна щорічно і більше; 50 – 60 – середні підприємства (10-50 тис. т. щорічно) і більше 500 млинів. Найбільшими виробниками борошна в Україні є ВАТ «Київмлин», ТОВ «Дніпромлин», ДП «Новопокровський комбінат хлібопродуктів» ВАТ «Луганськмлин», а також п'ять підприємств, підлеглих Держкомзерву [3].

Проведені розрахунки показників концентрації дозволяють стверджувати, що борошняний ринок є конкурентним та неконцентрованим (у 2009 р. індекс концентрації склав 30,57 %, індекс Герфіндаля-Гіршмана – 5,98 %) [5]. Водночас повільно зростаючий тренд їх значень є свідченням тенденції укрупнення та капіталізації ринку. Так, кількість промислових борошномельних підприємств скоротилася з 617 у 2005/06 МР до 520 у 2009/10 МР. Сьогодні 25 провід-

них підприємств забезпечують 55 % загального обсягу виробництва борошна, тоді як у 2005/06 МР цей показник не перевищував 43 % [3].

Проведені автором дослідження економічних проблем розвитку промислових виробників борошномельної продукції [5] дозволили систематизувати ключові проблеми та визначити вектори їх впливу на відтворювальні процеси ринку (таблиця 2).

Таблиця 2

Головні економічні проблеми розвитку промислових борошномельних підприємств

<i>Проблеми</i>	<i>Вектори впливу на відтворювальні процеси ринку</i>
1. Жорстка конкуренція на ринку сировини із зернотрейдерами	<ul style="list-style-type: none"> ▪ закупівля невеликих партій зерна у виробників на початку маркетингового року; ▪ повторна закупівля сировини у внутрішніх посередників в середині та в кінці маркетингового року; ▪ висока собівартість борошна, зниження прибутку виробників за фіксованого рівня його рентабельності; ▪ низька доходність експорту українського борошна
2. Жорстка конкуренція на внутрішньому ринку із виробниками борошна	<ul style="list-style-type: none"> ▪ постійна конкуренція із міні-млинами, що реалізують низькоякісну продукцію за демпінговими цінами; ▪ конкуренція із підприємствами державних агентів, що реалізують дешеве борошно для виробництва соціальних сортів хліба; ▪ зменшення кількості промислових підприємств, низький рівень їх завантаження (близько 50 %), розвиток холдингів; ▪ падіння доходності великих виробників борошна
3. Недосконалість методів державного цінового регулювання	<ul style="list-style-type: none"> ▪ міжсекторна незбалансованість державної політики ціноутворення на ринку борошна; ▪ регіональні варіації граничного рівня рентабельності борошномельної продукції; ▪ недостатність інвестицій для технологічного оновлення енергомістких виробництв на інноваційній основі
4. Невисока доходність експорту борошна	<ul style="list-style-type: none"> ▪ висока собівартість українського борошна; ▪ проблеми з транспортуванням борошна на зовнішні ринки; ▪ високі ризики невиконання експортних контрактів через непрогнозованість методів адміністративного регулювання; ▪ відсутність механізму стимулювання експорту борошна

Український ринок борошна є внутрішньоорієнтованим, що породжує достатньо жорстку конкуренцію як на ринках сировини, так і готової продукції

(див. таблицю 2). Наслідками такої двохвекторної конкуренції є зростання собівартості борошна за рахунок завищеної ціни зернових, придбаних виробниками у зернотрейдерів, та скорочення пропозиції високоякісної борошняної продукції (на 15,6 % у 2011 р. порівняно з 2008 р.), оскільки її ціна перевищує демпінгові ціни суб'єктів «тіньового» субсектору ринку, обсяги виробництва яких динамічно зростають (з 18% від загального випуску у 2008 р. до 27% у 2011 р.). Такими умовами запроваджено державою граничні рівні рентабельності борошна (7 % для вищого і 5 % для борошна 1 сорту) істотно не впливають на доходність промислових підприємств, оскільки їх фактична рентабельність є меншою за фіксовану. Найвищу рентабельність виробництва (близько 30 %) забезпечують холдинги із замкненим циклом виробництва (зерно — борошно — хліб) за рахунок постійного збуту продукції та захисту від цінних коливань на зерновому ринку [3].

Високі рівні насиченості та інтенсивності конкуренції на внутрішньому борошняному ринку стимулюють виробників до освоєння зовнішніх ринків збуту продукції. У 2010/11 МР експорт борошна здійснювало 35 підприємств; провідні позиції серед експортерів українського пшеничного борошна займає ТОВ «КХП «Тальне» (таблиця 3). Слід відзначити, що доходність борошняного експорту є низькою з причин завищених транспортних і портових тарифів, а також високої вартості зернових, придбаних виробниками борошна у зернотрейдерів — власників елеваторів (див. таблицю 2). Однак для борошномельних підприємств в умовах низького рівня завантаженості їх виробничих потужностей експортна діяльність дозволяє зберегти обсяги виробництва та кваліфікованих спеціалістів.

Таблиця 3

Обсяги експорту пшеничного борошна провідними борошномельними підприємствами України*

Підприємства	2009/10 МР		2010/11 МР		Відхилення, %
	т	%	т	%	
1. ТОВ «КХП «Тальне»	26800	36,46	16600	31,20	-38,06
2. ТОВ «Вінницький КХП №2»	14200	19,32	13300	25,00	-6,34
3. ВАТ «Луганськ-млин»	16500	22,45	10600	19,92	-35,76
4. ВАТ «Миколаївський КХП»	11400	15,51	7400	13,91	-35,09
5. ТОВ «Південьмлин»	4600	6,26	5300	9,96	15,22
Всього	73500	100,00	53200	100,00	-27,62

* — розраховано за даними аналітичних видань [6]

Відповідно, порівняльний аналіз рентабельності інфраструктурного сектору ринків зерна та борошна наочно вказує на значну різницю її рівня: 30-35 % для зерноекспортерів і всього 3-7% для експортерів борошномельної продукції,

яка має вищу додану вартість. Існуючу непропорційність розподілу доходів су-
міжних ринків відображає питома вага експорту складових у вартості продуктів
рослинного походження: частка зернових культур перевищує 60%, а частка
продукції борошномельно-круп'яної промисловості (БКП) всього 2% (таблиця
4).

Таблиця 4

**Питома вага експорту зерна та продукції БКП у вартості продуктів
рослинного походження, %***

Товари та їх код УКТЗЕД	Роки							
	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
10. Зернові культури	69,78	81,62	69,41	44,24	66,41	70,63	62,04	65,39
11. Проду- кція БКП	1,84	1,72	1,86	4,27	3,23	1,78	2,04	2,01

* – розраховано за даними Держкомстату України [7]

Таке співвідношення свідчить неправомірність пріоритетів діючої продовольчої політики, яка домінанту державних інтересів замістила пріоритетом експорту сільськогосподарських культур. Наслідком підміни пріоритетів з'явилася сировинна орієнтація українського агроекспорту та скорочення обсягів виробництва борошна і хлібопродуктів. Так, у 2011 р. порівняно з 1990 р. обсяги виробництва борошна зменшилися на 66,6 %, хлібобулочних і макаронних виробів, відповідно, на 74,7 і 68,8 % (таблиця 5).

Таблиця 5

**Динаміка обсягів виробництва продукції у секторах державного ринку
борошна, тис. т***

Показники	Роки								2011 р. у % до 1990р.
	1990	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
<u>Сектор 1:</u> Зернові культури, ман. т.	51,01	38,02	34,26	29,3	53,29	46,03	39,27	56,67	111,1
<u>Сектор 2:</u> Борошно	7671	2944	2696	2908	3030	2734	2632	2558	33,4
<u>Сектор 4:</u> 1.Хлібобулочні вироби	6701	2264	2160	2034	1978	1828	1807	1694	25,3
2.Макаронні вироби	360	104	108	107	113	108	116	112	31,2
3.Кондитерські вироби (борошняні)	420	433,4	467,4	484,6	494,3	453,2	477,4	464,2	110,5

* – розраховано за даними Держкомстату України [7, 8]

Водночас валовий збір зернових культур зріс на 11,1 %; рівень варіації даного показника визначався, передусім, погодними умовами певного року. Головними причинами скорочення обсягів борошномельного виробництва є зменшення чисельності населення, середньодушового споживання та обсягів промислового використання борошна, зокрема, у хлібопекарській промисловості, яка є найбільшим споживачем цього продукту (60 % у структурі споживання). На фоні сукупного падіння випуску борошна та хлібопродуктів позитивну динаміку має виробництво кондитерських борошняних виробів (див. таблицю 5). Його зростання на 10,5% обумовлено диверсифікацією асортименту хлібопекарських підприємств як засобу протидії тиску адміністративного ціноутворення хліба.

У сучасних умовах продовольча політика розвинутих країн орієнтована на продовольче самозабезпечення шляхом стимулювання внутрішнього виробництва основних продуктів харчування, їх експорту на зовнішні ринки за одночасного обмеження імпорту. В Україні за наявності значного природноресурсного потенціалу для виробництва зерна та невикористаних потужностей для його переробки, імпорт борошна, круп та макаронних виробів є небажаним, оскільки він підриває відтворювальну функцію цих ринків, фінансуючи при цьому переробну промисловість країн-імпортерів.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність зміни стратегічного вектору розвитку інтегрованих ринків хлібопродуктів у відповідності до головних соціально-економічних пріоритетів національної продовольчої політики, серед яких:

- 1) пріоритет економічних інтересів держави;
- 2) стимулювання розвитку повних 4-секторних ринків;
- 3) стимулювання експорту готових продуктів зернопереробки;
- 4) урівноваженість міжсекторних товарних і фінансових балансів;
- 5) продовольче самозабезпечення країни хлібопродуктами.

Перелічені пріоритети знайшли втілення в розробленій автором стратегії розвитку державного ринку борошна (таблиця 6).

Перший стратегічний вектор розвитку ринку орієнтований на поступове відновлення внутрішнього попиту на борошно та заміщення імпоротної продукції вітчизняною з використанням власної екологічно чистої сировини. При цьому важливо відновити виробництво борошна із пшениці твердих сортів та жита для потреб вітчизняних хлібопекарських і макаронних підприємств, скоротивши тим самим обсяги імпорту як пшеничного борошна, так і макаронних виробів групи «А». Випуск останніх можна організувати і в Україні шляхом стимулювання аграріїв до вирощування високоякісної пшениці твердих сортів (наприклад, преміями за посіви культур), що дозволить переорієнтувати зерновиробництво з фуражних потреб експорту на продовольчі потреби внутрішніх ринків хлібопродуктів (див. таблицю 6).

У 2010 р. імпорт макаронних виробів склав 17 тис. т, зменшившись порівняно з 2007 р. на 22 %, експорт, відповідно, 15 тис. т, збільшившись на 4%. Імпортуються макаронні вироби в Україну переважно з Росії та Італії (відповідно, 80% і 20 %), експортуються у Молдову та Польщу [9].

Таблиця 6

Головні напрями стратегії розвитку українського ринку борошномельної продукції

<i>Напрями</i>	<i>Сутність</i>	<i>Методи державного впливу</i>
1. Відновлення внутрішнього попиту, скорочення імпорту борошна	Відновлення виробництва борошна із пшениці твердих сортів та житнього борошна	Премія аграріям за додаткові посіви культур, що імпортуються (продовольчої пшениці твердих сортів, жита тощо)
	Організація випуску інноваційних видів продукції (наприклад, борошняних композиційних сумішей)	Скасування граничних рівнів рентабельності виробництва інноваційної продукції
	Поетапне нарощування випуску хлібобулочних і макаронних виробів	Допомога виробникам в освоєнні зовнішніх ринків збуту продукції
2. Освоєння зовнішніх ринків збуту продукції	Виробництво продукції з урахуванням вимог зовнішніх покупців та специфіки ринків збуту; дотримання строків поставок і постійної якості борошна	Стимулювання зернотрейдерів до експорту борошна Допомога в здійсненні сертифікації української продукції Прозорість механізмів квотування експорту зерна та борошна
	Оптимізація тарифів на послуги лінійних і портових елеваторів, тарифів на транспортування борошна	Контроль за тарифною політикою елеваторів, в т.ч. портових Часткова компенсація транспортних витрат експортерів борошна

Проведені прогнози розрахунки свідчать, що поетапне нарощування обсягів виробництва макаронних виробів (на 10, 30 та 50 %) дозволить збільшити випуск борошномельної продукції відповідно на 9, 26,9 і 44,8 тис. т та наростити продовольче споживання зерна від 11,9 до 59,7 тис. т, зменшивши обсяги його експорту (таблиця 7). У структурі внутрішнього споживання борошна макаронні вироби займають всього 3,5%, що пояснює порівняно невеликі обсяги приросту борошна, генеровані зростанням макаронного виробництва.

Оскільки головним промисловим споживачем борошна є хлібопекарська промисловість (60% у структурі споживання), то найбільші темпи приросту випуску борошна генерує зростання обсягів виробництва її підприємств. На сьогодні виробничі потужності хлібопекарських підприємств, оснащених сучасним обладнанням та передовими технологіями, завантажені всього на 50-70 %. Наявність виробничих, сировинних і трудових ресурсів формує передумови для розвитку експорту хлібобулочних виробів із тривалим терміном зберігання, а також заморожених хлібних напівфабрикатів. Деякі великі підприємства вже екпорту-

ють свою продукцію. Так, ПАТ «Концерн Хлібпром» здійснює експорт хлібних напівфабрикатів до країн Євросоюзу, ВАТ «Одеський коровай» реалізує хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби із тривалими термінами зберігання на ринках Дунайського регіону (Молдова). Слід відзначити високу інвестиційну привабливість проектів щодо виробництва хлібних напівфабрикатів та динамічне зростання обсягів їх виробництва в країні [10].

Таблиця 7

Прогнозний розрахунок приросту виробництва борошна, тис. т

Показ-ники	2011 рік	Приріст виробництва хлібних продуктів			Приріст виробництва борошна			Приріст споживання продовольчого зерна		
		B1* (10%)	B2 (30%)	B3 (50%)	B1	B2	B3	B1	B2	B3
1. ХБ вироби**	1694	169,4	508,2	847	147,4	442,1	736,9	196,5	589,5	982,5
2.Мак. вироби***	112	11,2	33,6	56	9,0	26,9	44,8	11,9	35,8	59,7
3.Експорт	102	X	X	X	10,2	30,6	51,0	13,6	40,8	68,0
<i>Всього</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>166,5</i>	<i>499,6</i>	<i>832,7</i>	<i>222,1</i>	<i>666,2</i>	<i>1110,3</i>

Умовні позначення: *B1, B2, B3 – перший, другий та третій варіанти розрахунку приросту; ** ХБ вироби – хлібобулочні вироби; *** Мак. вироби – макаронні вироби

Розрахунки, проведені автором, свідчать, що трьохетапне нарощування обсягів виробництва хлібобулочних виробів дозволить збільшити випуск борошномельної продукції від 147,4 тис. т у першому до 736,9 тис. т у третьому варіанті та наростити обсяги продовольчого споживання зерна від 196,5 до 982,5 тис. т, зменшивши обсяги його експортних продаж (див. табл. 7).

Поряд із випуском традиційних сортів борошна відповідно до зростаючих потреб хлібопекарської та макаронної промисловості для борошномельних підприємств перспективним напрямом розвитку є освоєння виробництва інноваційної продукції, зокрема, борошняних композиційних сумішей із заданим вмістом основних поживних і біологічно активних речовин. Стимулом для їх випуску може бути скасування граничних рівнів рентабельності даної продукції (див. таблицю 6).

Другий стратегічний вектор розвитку борошняного ринку орієнтований на освоєння зовнішніх ринків збуту продукції. Українське борошно як високоякісний та екологічно чистий продукт користується попитом на світовому ринку. Провідні борошномельні підприємства (див. таблицю 3) експортують вироблену продукцію до Молдови, Грузії, Armenії, Азербайджану, Туркменістану та Білорусі [6]. Існуючу проблему стосовно високих інфраструктурних витрат експортерів борошна можна вирішити шляхом посилення державного контролю за тарифною політикою елеваторів, в т.ч. і портових, а також пільгами для мор-

ських перевезень продуктів зернопереробки за прикладом Казахстану, де діють компенсації транспортних витрат експортерів від 20 до 40 дол. США на перевезення 1 т. продукції. Водночас скороченню транспортних витрат виробників Східного та Центрального регіонів країни сприяла б реконструкція портів Азовського моря, побудова нових терміналів із перевалки борошна [11].

Реалізація пріоритету національної продовольчої політики щодо стимулювання експорту готових продуктів переробки обумовлює необхідність переорієнтації частини трейдерів із експорту зерна на експорт борошна. У 2007/08 МР запроваджені квоти на експорт зернових культур відіграли роль потужного стимулу до експорту борошна: його обсяги зросли з 16 тис. т у 2006/07 МР до 227 тис.т у 2007/08 та 2008/09МР (див. таблицю 1). В наступні періоди обсяги борошняного експорту істотно скоротилися (до 82 тис. т у 2010/11 МР), що пов'язано із посиленням конкуренції на світовому ринку та небажанням трейдерів в умовах надприбуткового зернового експорту вкладати додаткові кошти в освоєння зовнішніх ринків збуту борошна. Стимулом до активізації борошняного експорту, поряд із адміністративними методами, для трейдерів може стати запровадження внутрішніх квот на переробку зерна. Загалом поетапне нарощування обсягів експортних продаж українського борошна (від 10,2 до 51,0 тис. т) дозволить збільшити продовольче споживання зерна, відповідно, на 13,6 та 68,0 тис. т (див. таблицю 7).

Таким чином, за результатами прогнозного експерименту приріст виробництва борошномельної продукції складе 6,51 % від базового показника (2011 р.) у першому, 19,53 % у другому та 32,55 % у третьому варіантах, що дозволить збільшити продовольче зернове споживання, відповідно, на 3,89, 11,67 і 19,44 % та скоротити обсяги зернового експорту на 1,21, 3,63 і 6,05 % (таблиця 8). За відсутності заходів щодо реалізації головних стратегічних орієнтирів розвитку ринку борошна у короткостроковій перспективі слід очікувати незначне скорочення обсягів його виробництва (на 2,27 %) та продовольчого споживання зерна (на 0,1%) за стабільного динамічного зростання зернового експорту (на 9%).

Таблиця 8

Узагальнюючі результати прогнозного експерименту, тис. т

Показники	Поточна ситуація	Варіанти приросту			Короткострокова перспектива
		В1	В2	В3	
1. Виробництво борошна	2558	2724,5	3057,6	3390,7	2500
<i>Приріст, %</i>		6,51	19,53	32,55	-2,27
2. Продовольче споживання зерна	5710	5932,1	6376,2	6820,3	5700
<i>Приріст, %</i>		3,89	11,67	19,44	-0,10
3. Експорт зерна	18350	18128	17684	17240	20000
<i>Скорочення, %</i>		-1,21	-3,63	-6,05	+9,00

Висновки. В ході проведеного дослідження було встановлено, що ринок борошномельної продукції належить до категорії державних чотирьохсекторних інтегрованих ринків із повним відтворювальним циклом, стабільний розвиток яких є необхідною передумовою сталого економічного зростання України. В умовах економічної нестабільності головними проблемами розвитку промислових борошномельних підприємств є жорстка двохвекторна конкуренція (на ринках сировини та готової продукції), недосконалість методів державного цінового регулювання, невисока доходність експорту борошна.

Подоланню перелічених проблем та реалізації ключових пріоритетів національної продовольчої політики, орієнтованих на стимулювання розвитку інтегрованих ринків, експорту продуктів переробки та продовольче самозабезпечення держави хлібопродуктами, сприятиме реалізація запропонованих автором головних напрямів стратегії розвитку українського ринку борошна. Перший стратегічний вектор орієнтований на відновлення внутрішнього попиту, передусім, за рахунок поступового нарощування обсягів виробництва підприємств хлібопекарської та макаронної промисловості, та скорочення імпорту борошна. Другий стратегічний вектор передбачає освоєння зовнішніх ринків збуту борошномельної продукції за активної державної підтримки.

Проведений прогностичний експеримент переконливо засвідчив, що стимулювання виробництва доданої вартості товару у споживчому секторі ринку згенує аналогічні процеси у виробничому та сировинному секторах, активізуючи відтворювальні функції ринків зерна, борошномельної, хлібопекарської і макаронної продукції. При цьому сукупний соціально-економічний ефект від такої системної активізації відтворювальних функцій суміжних ринків буде достатнім для забезпечення позитивної рентабельності ринків хлібопродуктів, що відповідає економічним інтересам держави і суспільства. Перспективи подальших розвідок в даному напрямку полягають у поглибленні аналізу ринку шляхом побудови міжсекторних товарних, цінових, інвестиційних балансів та обґрунтування за їх результатами інноваційних стратегій і напрямків розвитку українського ринку борошномельної продукції.

Література:

1. Нікішина О.В. Методичні засади критеріальної оцінки та діагностики продовольчих ринків / О. В. Нікішина // Економіка харчової промисловості: Науковий журнал ОНАХТ. – 2010. - №2 (6) – С. 35 – 41.
2. Лысюк В.М. Воспроизводственная функция товарных рынков / В.М.Лысюк. – Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2011. – 225 с.
3. Мадай А. Меленхолия / А. Мадай, Г. Татаренко // Бизнес. – 2010. – №18-19. – С. 63 – 65.
4. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затверджена Розпорядженням Антимонопольного комітету України 5 березня 2002 р. №49-р. // Конкуренційне законодавство України: Юридичний збірник. – К., 2002. – 296 с.

5. Нікішина О.В. Критеріальна оцінка та діагностика українського ринку борошна / О.В. Нікішина // Економіка харчової промисловості. – 2011. – №3(11). – С. 60 – 67.
6. Украина получила возможность засыпать полмира своей мукой. Но чудес не бывает... (Интервью с С.Сакиркиным – коммерческим директором ООО «КХП «Тальное») // Хранение и переработка зерна. – 2011. – №8(146). – С. 27 – 29.
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] – [http:// www. ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
8. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О.Г. Осауленко. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.
9. Попова О. Полеглоты / О. Попова // Бизнес. – 2011. – №5. – С. 71 – 73.
10. Акинфиева И. Украинская булка на европейском столе / И.Акинфиева // Продукты. Ингредиенты. – 2010. – №10. – С. 16 – 18.
11. Перспективы развития украинского рынка муки (Интервью с С.Королем – директором ООО «ПК «Млын») // Хранение и переработка зерна. – 2010. – №4(130). – С. 18 – 19.

Abstracts

Nikishina O.V.

Strategic vector of Ukrainian market of flour miller products development

Tendencies, economic problems and contradictions of the development of state market of flour. The strategic vector of flour market development is reasonable in the context of activation of reproductive function of integrated markets of the bread products